

חינוך

רוח המשרד

בדיוק כמו בוקסר, הכריז הד"ר גורג' טמרין חובבי-הכלבים, "נעצתי את שיני ישראל בגוף חוקפי, ולא ארפה מהם!"

הודשיים קודם לכן, כשהוברר לשלטונות האוניברסיטה כי את הרי הרוב בין ה"שנים לא ניתן יותר להשתיק, מונתה ועדת חקירה של מדענים, כדי לדון בהאשמותיו של טמרין. הוועדה עשתה את עבודתה בשקט, אולם השבוע התפוצצה הפרשה ברעש מחודש.

הסיכסוך בין שני המדענים, שלכל אחד מהם שמור מקום נכבד במחקר ההוראת הפסיכולוגיה בישראל, פשט והתרחב. ב"מרכז ניצב משרד החינוך והתרבות. נושאו היה: חופש המחקר האקדמי במדינה. הקשרים בסכנה. העוקץ היה טמון בהערה צדדית לכאורה בדו"ח הוועדה, ש"שייבה לפרשה את המשרד הממשלתי. ב"ה

ד"ר טמרין כמו גלילאו

לשון סופיה ה' של הדו"ח: "הוועדה התרשמה שמחקרו של הד"ר טמרין בשטח החינוך נזקק לקשרים בין החוגים הפסיכולוגיה ולחינוך לבין משרד החינוך."

איומה מחקר? מחקר שנערך בשנים ה"אהרונות בקרב הנוער הישראלי בבתי הספר, כדי לעמוד על דעתו ביחס לספר יהושע התני"כי.

טמרין הגיע באמצעות מחקר זה למסקנות מדהימות: הנוער הישראלי הוא לא אומני ומחייב רצח-עצמים. אילו לא היה טמרין נוצע באופיו, לא היה מפרסם מסקנה כה מועצת באו"ר והלאומנית התריפה השוררת בישראל.

עתה נדרש לשלם את המחיר על כך. רוח הכנסיה. טמרין לא שתק: "ברור שתוצאות המחקר לא היו לרוחו של משרד החינוך, כשם שבצעיון אחר, הרבה יותר עקרוני וחמור, לא היו מימצאיו של גלילאו לרוחה של הכנסיה."

בגילוידות שפירסם השבוע טמרין, הו"כיר אף את השבועון המסויים: "בשעתו פורסם בעולם הזה כי נאמר לכתב שלהם עליידי אישיות חשובה באוניברסיטה, מה אתם רוצים מאתנו, תשאלו את משרד החינוך; תראו את המחקר שלו על ספר יהושע". בזמנו לא התייחסתי לדברים ברצינות מספקת. אבל אני רואה עכשיו שיש להתייחס אליהם ברצינות גמורה."

כמי שאינו מפחד מלנעוץ שינוי ב"רף חוקפיו, הכריז עתה המדען שחור-השיער מלחמת חורמה ביריביו. כי "חופש המחקר בארצנו ובמסודנו נמצא בסכנה!"

השבוע דרש הפסיכולוג את פיטוריו של הפרופסור הניאל פינמן, דיקן הפאקולטי ל"מדעי הרוח באוניברסיטה. טענתו: פינמן דרש את התפטרותו מן החוג ל"פסיכולוגיה ב"ד למאי 1966, בהסתמכו על הדו"ח הסודי, אולם אז לא היה קיים בכלל הדו"ח הנ"ל.

הוא חובר והושלם רק בתאריך מאוחר יותר.

גודים

פזמון ברובע מיליון

כמה נפלא / במריצה / לתור סביב / בתל-אביב. זוהי הפעם היחידה שאנשי גודיק הורו במפורש: "המילים השתרבבו לתוך ההצגה בטעות, מתוך הגירסה הישנה, של דן אלמגור."

כ? זה בשיריו של אטינגר. בשיריו של חפר הדמיון לאלמגור הוא יותר נדיר. חפר, בשיר אני כל כך פוחדת: אלי הוא בא פתאום / עולה כמו מתהום. ובשירו המקורי של אלמגור, על נושא שונה לגמרי: סלע אנדרומיאה: ראו איך מן התהום / עולה נחשול פתאום. חפר טוען בתוקף שהוא לא ראה כלל את שיריו של אלמגור. (הוא אף פעם גם לא נתבקש לתקן אותם).

אז איך בכל זאת נוצר דמיון, כמו למשל בשני שירים שגם נושאתם שונים לגמרי. חפר בעוריה: הנה המנהל עבר / רק מה? / עבר וזא חזר. / נשאל הירבותי, / עד מתי? אלמגור ביונה יונה: היה בחור מאד נעים / רק מה? / הוא לא סבל דגים. / יונה בראייתו, / עד מתי? האם זה מקרה? אחד ההסברים הוא אולי העליך העבודה: הפזמונים המקוריים הוררו עליידי אלמגור. התאים להם מנגינה — דובי זלצר. אחרי ביטול החווה — נכתבו השירים החדשים של חפר-אטינגר, על פי המנגינה הקיימת. לכן נשאר ריתמוס שחה. אלמגור עצמו נפגע מאד מהשתתפותו של חיים. הדבר הכאיב לו כי הוא רואה בחפר מעין מורה שלו, אותו הוא מעריך עוד מאז תקופת הציונות-הספרות.

יבכנו, מי צודק?

אלמגור אומר שנעשה לו עוול עצום. הוא משוכנע ששיריו בחלקם נוצלו, בלי רשות. הוא אף מביא חיזוק מפייהם של מרצים לספרות: "ד"ר דן פגוס: 'לפי מיטב הבנתי שימש כאן נוסח אחד דוגמה לנוסח אחר. בטוח אני שבשום עמוד לא יכול היה הדמיון להיות פרי המיקרה.'" "ד"ר עדי צמח: 'לעיתים קיימת אף זהות מילולית מוחלטת בין (שתי הגירסות). רחוק מן הדעת להניח כי פרי המיקרה העיוור הוא.'" וכמה שהה לדעת אלמגור הדמיון-הבלתי-מקרי זה?

האם זה מוגזם? גודיק מספר על רוחו הקודמים של אלמגור: עבור תרגום כנר על הגג בלבד — הרחיח דן 167.500 ל"י!!! או מה יהיה הסוף? זה יקבע כנראה בית-המשפט. ואז יתברר למי יהא הכבוד. כי לפי גירסת אלמגור לאטינגר: כבוד? לזה קוראים כבוד? / אולי תלך קצת לעבוד? ולפי גירסת אלמגור: כבוד? למי יש פה כבוד? / בשביל כבוד — צריך לעבוד!

החרוזים החרוזים, טובים בגלל האחוזים. אחד טוען — אני ראשון וזה שווה רבע מיליון. עליכן זה עסק לא נעים. ויכוח בין פיזמונאים. וכשומר חכם קדמון — שבשירה צריך דמיון — דרש דמיון יותר עשיר ולא דמיון בין שיר לשיר!

אלמגור

מהשיר שאני חיברתי קודם: לאט-לאט כמו בונאפארט / הולך שם ברחובות, / והשותרים עושים: "בונזורה, / כל הכבוד!"

טוען שוב לעומתו אטינגר: בכלל לא העתקתי הפזמון. הביטויים הדומים נמסרו לשוני — עליידי מחבר המתזה, והם נכפו עלי. אני בכלל כתבתי אחרת: איזה קאנון כולם אומרים / איזה חזה רחב, / אבל הגב שלו בפנים — זה לב זהב! בא וטוען חיים חפר: ובכלל כל הכבוד הופיע עוד הרבה לפני כן בשירים שלי. ב"אדון ליאון כל הכבוד" ובשירים של התרגילים "אצלנו יש כבוד עצמי". אז של מי בכל זאת הכבוד? למרות ההצהרות של אטינגר שלא הש' תמש בשום תומר מוקדם, הרי ברור שהוא עבר פעמים רבות על החומר של דן, כאשר התבקש בתחילה עליידי גודיק לבצע בו שנויים. ייתכן שהושפע לא בכוחה. אפילו דן אינו מייחס לו כחנות-דון של פלגיאט. אבל הדמיון באמת מפליא, מכדי שיהיה מקרי.

המקרה הבולט ביותר הפזמון החוזר של יפ. הפזמון המקורי של אלמגור: יפ יפ / יפ יפתי / יפ יפ יפ. והגירסה של אטינגר: יפ יפ / יפ יפתי / יפ יפ יפ. טוען אטינגר: הציוף יפ-יפתי הוא בכלל לא של דן. הוא של יורם קניוק.

אבל גם כך הדמיון בפזמון הוא קצת גדול מדי. ישנם שירים משל אטינגר שהם שונים לחלוטין משיריו של אלמגור. יש שירים שכרוך ששניהם הושפעו מאותו מקור: זאת המחברים והבמאים של ההצגה. לעומת זאת, יש מקרה אחד שונה, של שיר המריצה. בשניהם ההתחלה וזה לחלוטין:

אטינגר

מי שייך כל הכבוד? הפזמונאי דן אלמגור טוען שהפזמון כל הכבוד שייך לו. והוא מעריך את הכבוד הזה ב"233.000 לירות ישראליות, כולל כבודו האישני שנפגע."

מדובר כאן בפזמון מתוך המחזמר "קזא" בלן. הצגה זו הוצגה כבר כ-100 פעמים, כאשר הגיע לארץ דן אלמגור, וטען ש"השירים המושמעים במחזמר הם משלו. ה"צרה היא, שבתוכניה כתוב שמחברי השירים הם דוקא חיים חפר ועמוס אטינגר. אז מי צודק? דן או התוכניה?"

כדי להבין זאת צריך לחזור כמה חדשים אחורנית: המפיק גיורא גודיק החליט להעלות סוף סוף מחזמר ישראלי מקורי. הבחירה נפלה על קזאבלן של יגאל מוסינזון. חיבור הלח"נים נמסר לרובי זלצר, וחיבור הפזמונים לדן אלמגור, שכבר תירגם בהצלחה עבור גודיק שני מחזמרים קודמים: את גברתי הנאוה, וכנר על הגג.

אלמגור, המשלים בארצות-הברית את עבודת הדוקטור שלו, סס ארצה, ישב ישב, כתב כתב, ונתן לגודיק פזמונים. חלק הש' לים בארץ, ועוד חלק נוסף השלים בארצות הברית כשחזר לשם, ושלה ארצה.

ואז קיבל אלמגור מכתב, שהשירים בסדר, רק דרושים כמה שינויים פה ושם. הוא ענה מיד: "לא ארשה בשום פנים ואופן כל שינוי שהוא, ואפילו מילה או חרוז, בלי הסכמתי בכתב!"

ענה לו גודיק: "הפרת את ההסכם ולא עמדת בתנאיו, ולא המצאת את הפזמונים בזמן. מתוך 14 שירים שהיה עליך לחבר, מוכנים פחות ממחצית. הנני להציע שת"פ תקן במחצית התמלוגים — והיתרה תשולם למר עמוס אטינגר. יפורסם שהפזמונים חוברו עליידי שניכם."

למה דרש פתאום גודיק פזמונאי נוסף? לפי גירסת גודיק: כי השירים לא היו מוכנים בזמן, וכל הצעות המתין.

לפי גירסת אטינגר: כי נדרשו תיקונים רבים, בדיוק כשם שתוקנו גם פזמוניו של אלמגור בכנר על הגג. (עובדה זו מאשרים כולם).

אך היות ואלמגור לא הסכים שמישהו אחר יגע בשיריו, ואפילו לא ענה. ראה גודיק את החווה איתו כמבוטל — ומסר את כתיבת השירים מחדש לאטינגר וחספ. ועכשיו הגיע דן אלמגור ארצה, וטוען שהשניים השתמשו בשירים שלו. הוא תובע את הפסקת ההצגות, ודרוש תמלוגים ופי"צויים, בסכום הרבץ מיליון לירות.

גובתם של הנתבעים — להדים.

ת יורם קניוק, מנהלו האמנותי של ה"תאטרון, טען שברגע שיתור על שותרו של דן — דאגו לשנות את החומר. גם שני כותבי הפזמונים עמדו על כך שהם לא השתמשו בשום חומר מוקדם.

אבל אלמגור טוען אחרת. לדוגמה: פיזמונו המפורסם של אטינגר כל הכבוד, אותו מזמרת כל הארץ:

כולם אומרים איזה קאנון / עובר בסימט' אות, / עושים שלום מכל חלון / כל הכבוד! טוען אלמגור: אבל זה הרי כמעט העתקה